

By special order to friends of TASHMA

תא שמע

פרשת נח

זמנים

פרשה מפורשת הרה"ג דוד שרעבי

הקדוש ברוך הוא הביא מבול לעולם כמו שמפורש בפסוק (ספר בראשית פרשת נח פרק ו' פסוק י"ב) "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", הבה נתבונן כיצד בא המבול על הארץ.

מה קרה במבול? אחד מהדברים שמפורש בפסוקים שקרה בזמן המבול הוא שלא היה החלפה של לילה ויום, בתחילת המבול איפה שהיה יום נשאר יום למשך כל זמן המבול, ואיפה שהיה לילה נשאר לילה למשך כל זמן המבול, דבר זה מדייקים מהפסוק שכתוב אחר המבול (ספר בראשית פרשת נח פרק ח' פסוק כ"ב) "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבתו", והביאור - שהקדוש ברוך הוא אמר ששוב לא יפסיק היום והלילה ולא יפסיק קיץ וחורף, ומזה לומדים שבזמן המבול לא היה החלפה של לילה ויום, ובתחילת המבול איפה שהיה יום נשאר יום למשך כל זמן המבול, ואיפה שהיה לילה נשאר לילה למשך כל זמן המבול, ולכן לאחר המבול הקדוש ברוך הוא הבטיח ששוב היום והלילה לא ישבותו.

הבה נעיין יותר, אם לא היה חילוף זמנים של יום ולילה אז מה בדיוק נעצר? השמש והירח? מה? היום יש נטייה ברורה להניח שהשמש לא מסתובבת סביב כדור הארץ, אלא כדור הארץ מסתובב על צירו ולכן יש יום ולילה, כשמקום האדם הוא מול השמש אז נקרא יום, וכשכדור הארץ מסתובב נראה לנו כאילו שהשמש זזה ושוקעת, כשלמעשה אנחנו אלה שזזים והשמש עומדת וכיון שאנו זזים השמש נעלמת עד למחרת בבוקר כשכדור הארץ שוב מסובב אותנו לצד של השמש. אם כן אנו צריכים להניח שאם בזמן המבול לא היה חילוף זמנים של יום ולילה, הפירוש הוא

משפט שלמה הרה"ג שלמה כהן

המקרה:

אדון ויזל שמע את שכנו יוסף מספר אחרי תפילת שחרית שהוא מתכוון לנסוע היום לצפת להשתטח על קברו של האר"י הקדוש, וכיוון שגם הוא היה צריך להיות שם לצורך עסקיו, וידע שיוסף אינו בעל רכב, הציע לו שהוא יכול להצטרף עימו לנסיעה. יוסף הודה לו ובשעה תשע שניהם יצאו ביחד ביגואר של אדון ויזל. כבר ב- 11 נכנסו שניהם לעיר צפת וקבעו שבשעה 5 הם יפגשו בתחנה המרכזית בדרך חזרה לירושלים, וכך היה. בשעה שבע וחצי הגיעו בחזרה לבתייהם וכשיוסף עמד לצאת מהרכב, אדון ויזל ביקש ממנו לשלם לו מאתיים חמישים שקל השתתפות בהוצאות הנסיעה.

הטענות:

אדון ויזל טוען שכיוון שיוסף נהנה מהשרות שסיפק לו הוא צריך לשלם, כי לא היתה לו שום כוונה להסיע אותו בחינם.

יוסף טוען, שאם הוא היה יודע שיידרש ממנו כסף על הנסיעה לא היה מצטרף כי בנסיעות אלו הוא תמיד לוקח טרמפים, והוא מצליח להגיע לצפת תוך ארבע שעות.

www.tashma.net

שכדור הארץ הפסיק להסתובב! וכיון שכדור הארץ הפסיק להסתובב לכן השמש לא זרחה ולא שקעה אלא הכל עמד במקומו.

על פי חוקי הטבע מה קורה אם העולם מפסיק להסתובב?

מה קורה? בא ניקח משל מאדם שיושב בגן ילדים על הגלגל המסתובב (קרסלה), כשהגלגל מסתובב מהר האדם אשר יושב עליו נזרק לכיוון חוץ, הוא עף החוצה. כעת נבדוק בכדור הארץ, יש כח משיכה שמושך אותנו לקרקע, אבל מכיון שכדור הארץ מסתובב לכן אנחנו גם נזרקים החוצה, זאת אומרת שבגלל סיבוב כדור הארץ אנחנו נהיים יותר קלים, ולדוגמא אם כדור הארץ יסתובב הרבה יותר מהר אז לא היה מועיל כח המשיכה בכדי למשוך אותנו לקרקע אלא היינו נזרקים לשמים!

כעת נתבונן הפוך, מה קורה אם כדור הארץ היה מפסיק להסתובב? היינו מפסיקים להיזרק החוצה וכח המשיכה היה הרבה יותר חזק! במילים אחרות היינו נהיים יותר כבדים, ולא רק אנחנו אלא כל דבר שעל פני כדור הארץ היה נהיה יותר כבד, זה כולל את כל ההרים ואת כל הימים!

ואיך השינוי הזה היה משפיע על סדרי הטבע? היה נהיה לחץ אדיר על פנים הכדור ועוד הרבה שינויים!

במבול אכן כדור הארץ נעצר! כי אם השמש נשארה במקומה והירח במקומו סימן שהכדור לא מסתובב! היו

פחות רוחות כי סיבוב כדור הארץ משפיע על הרוחות, הימים היו לוחטים בגלל שהשמש יוקדת על מקום אחד משך זמן ארוך! היה נהיה לחץ על מי תהום! אולי כעת אפשר להבין יותר את דברי המדרש שמי המבול היו רותחים! כל הטבע כולו גם ובריאה של הקבה, לכן ודאי שלא צריך הסבר טבעי, אמנם דוקא בגלל שכל הטבע הוא גם גדול ורק הורגלנו לייחס את המילה טבע לדברים שהורגלנו אליהם, לכן גם בדרך זה רואים עוד את נפלאותיו יתברך.

(לשון לימודים)

(ט' כ') ויהל נח איש האדמה ויטע כרם,

צדיק המוכר בגדים אין מקבל את שם ממכרו, אבל נח כיון שנשקע נקרא איש האדמה, ובילקוט שמעוני אות ס"א איתא, ויטע כרם, בא לקראתו השטן א"ל רצונך שנטענה יחדו אני ואתה א"ל הן מיד הביא תחלה רחלה אחת ושחטה על הגפן ואח"כ הביא אריה אחד ושחטו על אותו הגפן ואח"כ חזר אחד ושחטו על אותו הגפן, מפני מה עשה כן השטן, כשאדם שותה כוס אחד הוא כרחלה עניו ושפל רוח וכשהוא שותה שתי כוסות מיד נעשה גבור כארי ומתחיל לדבר גדולות ואומר מי כמוני וכשהוא שותה ג' או ד' מיד הוא נעשה כחזיר שמתלכלך בטיט ורפש אף הוא מתלכלך ואף במי רגלים ע"כ, והנה מי שעושה שותפות עם השטן כל יחשוב שיהיה מזה טוב, שיש גם הנצרך כמו שנעשה לבתיה בת פרעה גם של הבא ליטהר, ויש גם של

משפט שלמה - המשך

פסק הדין:

אין לחייב את יוסף לשלם על הנסיעה.

הסבר:

צריך להקדים ולומר שבמקרה שלנו, בזמן שאדון ויזל הציע לו את הטרמפ, לא דובר כלל בניהם על השתתפות ההוצאות. אם אדון ויזל היה אומר שידרוש תשלום, פשוט שיוסף צריך לשלם. ונוסיף שאם דעתו של אדון ויזל בשעה שהציע את הטרמפ הייתה לא לדרוש תשלום, אסור לו אח"כ לחזור בו, כי באותו רגע הוא נותן ליוסף מתנה, וכל הנותן דבר לחברו במתנה, פשוט שאינו יכול אח"כ לדרוש תשלום, אלא כל שאלתנו היא בסתם, שלא דובר כלל על נסיעה בתשלום, ואחד סיפק

ומכאן שהמהנה את חברו בדבר שמשלמים עליו, אינו צריך לשלם אם לא סוכם מראש שהוא יצטרך לשלם. והקצות עמד על סתירה זו ומתיר, שבדור בחצרי מדובר באדם שאינו צריך לשלם על הדיור שלו, כי יש לו איפה לדור תמיד, ולכן אינו נהנה כלל מהזמנת חברו, וכיוון שאינו נהנה, אינו צריך לשלם, אבל ב"אוכל עמי" מדובר שאין לו מה לאכול עכשיו ואינו יכול לטעון שהייתי מתענה, כי פשוט שיש הנאה יותר מלאכול מלעותות ולכן לדעת הקצות, במקרה שלנו, ברור שיוסף נהנה יותר מהנסיעה עם אדון ויזל מלנסוע בטרמפים, אז לכאורה הוא צריך לשלם.

והט"ז בסימן רמ"ו גם שואל שיש

הבא ליטמא כאמרם ז"ל במסכת שבת דף ק"ד ע"א אמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן, בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו, ומפורש שהבא ליטהר מסייעין אבל הבא ליטמא פותחים לו פתח, והעושה שותפות עם השטן זה הבא ליטמא, ויש בימינו העושים תיקונים והנחילו לנעדרי ההבחנה שתיקונים יכולים להעשות רק ע"י מקובל ולא ע"י ת"ח, ואם לא עוזרים התיקונים אז מתגלגל לידם שותפות השטן ומוציאים דיבוק מן הנדבק המתמיד, וכך סוברים שלא יפול קרנם ומובטח המשך פרנסתם, וזה דע, שגם אם כפי עיני שכלך תחשוב שראית מופת, אי"ז חלוק מהמופת שהיה לנח שצמח לו הגפן מיד.

משפט שלמה - המשך

הנאתו. ויוצא לנו משאלה זו דבר חשוב, שכל המציע שרות לשני שיש שמשלמים ויש שלא משלמים, כגון חבר שמציע שידוך, או דירה, או מפגיש בין שני בעלי עסקים, ואין זה המקצוע שלו, שכדאי שיבהיר מראש שכוונתו היא לדרוש תשלום על זה, ואם אינו עושה כן, הוא מכניס את עצמו לספיקא דדינא. וזה כלל גדול, שיבהיר את הכול מראש שלא להיכנס לויכוחים מיותרים אח"כ.

להתפשר במשהו בין הצדדים. ואם ישאל השואל, שבמקרה של החתם סופר יש יותר צדדים לומר שנתן מתנה לחתנו ליתן לו להמשיך לגור בדירתו ולאכול איתו, המעיין בתרומת הדשן יראה, שגם הוא דן במקרה שחותן פרנס את חותנו עם בתו יותר מהשנים שקצב, ובכל זאת מחייב את החתן לשלם על מה שהוא אכל. ואין להקשות, שאם נפסוק כחתם סופר, מה נעשה עם כל הסוגיא של היורד לשדה חברו, שחברו צריך לשלם על ההשבחה, כי שם היורד השביח הרכוש של חברו ושבת זה קיים בזמן שהוא דורש תשלום, ולכן במשביח הרכוש של חברו תמיד צריך לשלם. וגם אין להקשות מהדין של זה נהנה וזה חסר, כי מבואר בסימן שס"ג סעיף ו' שדין זה הוא רק בדיעבד, אם כבר נהנה מחברו וחברו אינו חסר, אבל במקרה שלנו מדובר שהמהנה מציע את שרותיו לנהנה, והאלה אם אמרינן שבסתם ולא פירש שכוונתו הייתה לתת לו מתנה או לספק לו שירות שמשלמים עליו. ולכן במקרה שלנו, כמו שהכריע החתם סופר, אי אפשר לחייב את יוסף לשלם על הנסיעה, אבל מן הראוי שהוא ייתן לו איזה פיצוי מדעתו על

סתירה בדברי הרמ"א שפסק שב"אוכל עמי" חייב לשלם וב"דור עמי" פטור, ונשאר בצינע בדעת הרמ"א, אבל מ"מ להלכה הוא פוסק כתרומת הדשן.

אבל הש"ך בסימן רמ"ו ס"ק ט', וכן בסימן שס"ג ס"ק יג' נשאר בצינע על דינים אלו ומביא את דעת הב"ח שדין זה הוא ספיקא דדינא, והמוציא מחברו עליו הראיה, ולכן לדעתם, יוסף פטור מלשלם למר ויזל.

ובתשובת החתם סופר, חו"מ סימן קי"ט, דן במחלוקת שנפל בן חותן לחתנו אחר שמתה ביתו ונשא החותן אישה אחרת והחותן תובע שכר דירה על שדר עם ביתו בביתו 10 שנים יותר ממה שקצב לו דירה בחינם. ומסקנתו לתלות את הדין במחלוקת באוכל עמי, אם אפשר לדרוש תשלום, וכותב, שאחר שהרמ"א הכריע בסימן שס"ג שבדור עמי אינו יכול לדרוש שכר, ומי יכול לבא אחר הכרעתו להוציא ממון נגדו, ועוד הב"ח והש"ך המוציא מחברו עליו הראיה, ובש"ך משמע שנראין לו יותר שדור בחצרי פטור. ופקס בנידון שלו שלא להוציא ממון מהמוחזק שהוא החתן. אבל מוסיף שכיוון שהחתן רק זכה משום המחלוקת בין הפסוקים ומשום המע"ה, כדאי

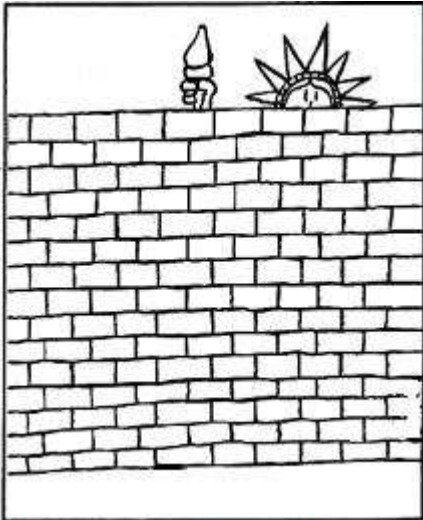

מחיצה המתרת

שאלה: האם מותר בשבת לעשות מחיצה בבית הכנסת בין האנשים לנשים.

אהל: עשיית אהל הוא תולדות בונה, ואסור מדאורייתא. וגם גזרו חכמים שאין לעשות אפילו אהל עראי גזירה אטו אהל קבע (ע"י ריש סימן שטו).

מחיצה עראי: אף שגזרו באהל עראי, מ"מ במחיצה עראי לא גזרו. ואף שבכל "אהל" יש שני חלקים, המחיצה והגג, מ"מ עיקר האהל הוא הגג שבה, שהוא להגנה וצל. ולכן גזרו על גג אפילו בלי שום מחיצות (ע"ש במ"ב). משא"כ מחיצה בלי הגג, אינו דומה להעיקר של האהל, ולכן לא גזרו^(א).

מחיצה המתרת: יש מח' ראשונים לענין מחיצה המתרת. רש"י סבר שלא גזרו על שום מחיצה עראי, אפילו אם הוא מחיצה המתרת. ור"ת סבר להחמיר במחיצה המתרת, שזה שיותר דומה לאהל. וע"י בש"ע וברמ"א סי' שט"ו שפסקו להחמיר כר"ת. כגון להחמיר במחיצה המתרת לגבי עירוב או סוכה או לעשות צרכיו (שהוא הפרדת רשויות). והא שאמרין להקל במחיצות עראי, היינו במחיצות שעושין לצניעות בעלמא, כגון לתלות לפני הפתח (רמ"א), או להפסיק בין אנשים לנשים כששמעין דרשה (מ"ב), או אפילו אם עשה כדי להגן מן הגשם (ב"י).

מחיצה בבית כנסת: יש לדון לענין מחיצה בבית כנסת בין האנשים לנשים, האם זה כמו "מחיצה המתרת" שאסור לעשות בשבת, או כמו "מחיצה לצניעות" שמותר לעשות. מצד אחד יש לומר שהוא מחיצה המתרת, שהא בלי המחיצה היה אסור להתפלל. ומצד שני יש לומר שהוא מחיצה לצניעות, שהא כל הטעם שהוא אסור להתפלל הוא משום חסרון צניעות, ונמצא שהמחיצה בא רק בשביל צניעות. [החוב מחיצה בבית כנסת יש אומרים שהוא כדי שלא יבוא לקלות ראש, ויש אומרים שהוא משום איסור הסתכלות^(ב)]. ולכאורה בסברא יש לאסור, שהא סוף כל סוף הוא מחיצה המתרת את התפלה.

אם לא צריך מחיצה אלא כיסוי בעלמא: ע"י במ"ב סי' שטו סק"י שהביא דעת המג"א שמקיל לענין מקרה שלא צריך שם מחיצה הלכתית אלא מספיק בכיסוי בעלמא^(ג). כגון אם הוא רוצה לעשות צרכיו בחדר שיש ספרים, שצריך לכסות הספרים, שבמקרה כזה, אף אם הוא עשה מחיצה טוב (שיש שם מחיצה עליו גם בסוכה ועירוב), מ"מ הכא אינו אלא ככיסוי בעלמא, ואין שם "מחיצה מתרת" עליו, ולכן מותר לעשותה בשבת. אבל ע"ש במ"ב שהביא אחרונים (א"ר וח"מ ומא"מ) שמפקפקין בזה וסוברין דכיון דסוף סוף ע"י המחיצה הותר עתה לעשות צרכיו חשיבא מחיצה המתרת ואסור לעשותה. והמ"ב מסיים שנראה לו להקל בשעת הדחק. ולכן לכאורה ה"ה כאן לענין מחיצה של בית כנסת, שלכו"ע אין צריך דין מחיצה אלא צריך עצה לעכב הקלות ראש והסתכלות^(ד). ולכן נמצא שדעת המג"א להקל לעשות מחיצה בבית כנסת. מ"מ לפי המ"ב אין להקל רק בשעת הדחק, שהא סוף סוף הוא מחיצה המתרת להתפלל^(ה). אבל שפיר יש עצה לכו"ע לא לעשות מחיצה אמיתי, כגון לתלות וילון מלמעלה שאינו קשור כלל למטה שע"י הוא ראוייה לנווד ברוח, ואין שם מחיצה עליו^(ו).

קידוש בבית כנסת: וכל זה לענין מחיצה בבית כנסת בשעת התפילה שבלי זה לא יכול להתפלל. אבל מחיצה בבית כנסת שלא בשעת התפילה, למשל בקידוש לחתן בראשית או לשלום זכר^(ז), אין זה מחיצה מתרת ומותר לעשות בשבת, כמו שאר מחיצות העושה לצניעות בעלמא.

(א) אצל זודא"י אם הוא קבוע שם, אין זה גזירה, אלא צוה ממש (או תולדה) ואסור מדאורייתא. ע"י צפמ"ג סק"ה וסק"ח, ובש"כ פכ"ד סכ"ז. (ב) ע"י באגרי"מ אורח ח"א סי' ל"ט ובז"ח אליעזר ח"א סי' ח' ובש"כ הלוי ח"א סי' כ"ט. [דעת הדברי יואל משום הסתכלות, ודעת האגרי"מ משום קלות ראש]. (ג) דו"ע"ש שיש קולא במחיצה, וגם יש קולא בכיסוי בעלמא. זין "מחיצה" לכיסוי בעלמא. שיש קולא במחיצה שמספיק צו"ד טפחים אף אם נראין מלמעלה (וגם יכול להעשותה ע"י זכוכית). שזהו הפרדת רשויות, משא"כ במחיצה. וקולא בכיסוי בעלמא שיכול לתלות מלמעלה ולא לריך לקשור מלמעלה אף שתמיד אותה הרוח. [אגב - ע"ש לענין הכיסוי של ספרים שצריך להיות כים צחוק כים]. (ד) כ"כ בהדיא באגרי"מ ד"ל שהמחיצה צריכה כנסת לא לריך דין "מחיצה", אלא לריך לעכב העירוב והקלות ראש. וגם לעטס הדברי יואל של הסתכלות, לא לריך דין מחיצה אלא כיסוי בעלמא. ונמצא חומרא לענין מחיצה צריכה כנסת שאינו מספיק במחיצה של עשר, או מחיצה של זכוכית (ע"י בתשובות שבת הלוי לענין מחיצה של זכוכית). שאינו תלוי בשם מחיצה כלל. אלא לריך הפרדה שמעכב קלות ראש והסתכלות. (ה) ע"י צמ"צ סק"ה ח"א ללניעות בעלמא כגון להפסיק בין אנשים לנשים כששמעין דרשה עכ"ל. אפשר לדייק בדבריו "שומעין דרשה", שדווקא לשמוע דרשה נחשב כלניעות בעלמא, אצל להתפלל הוי "מחיצה המתרת". ויש לדחוק שהמ"ב רק נקט לשון הב"י שהוא צו"ר בגמ' ולא דווקא. (ו) כ"כ צמ"צ שם. וע"י בה"ל סוכה סי' תרל (ז) מל"ע להרח"ס של, תגלית לחולמ"ע ותלשאצב"ז.